

Josip Galić. *Sintaksa imperativnih rečenica u hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada – Staroslavenski institut. Zagreb, 2023., 392 str.¹

Knjiga koju predstavljamo u ovom prikazu ističe se na više načina među znanstvenim publikacijama iz područja lingvistike na hrvatskom jeziku. Pridružuje se u današnje vrijeme rijetkim sintetskim prikazima sintakse tekstova iz najstarijeg razdoblja hrvatske pismenosti, a među njima se opet ističe po tome što osim deskriptivne orijentacije dosljedno u opisu primjenjuje i specifičan teorijski formalizam, u ovom slučaju suvremenu generativnu gramatiku, i to oba njezina glavna pravca, minimalizam i kartografiju. Ne čudi stoga što je knjiga nagrađena godišnjom nagradom Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti za 2024. godinu.

Knjiga *Sintaksa imperativnih rečenica u hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku* broji 392 stranice i sastoji se od deset poglavlja, kojima prethodi predgovor i popis kratica. Knjiga završava popisom literature, bilješkom o autoru i sadržajem.

Tema je ove knjige specifičan jezični varijetet – hrvatski crkvenoslavenski jezik, jezik hrvatskoglagoljičnih liturgijskih kodeksa – i jedan specifičan segment njegove sintakse – imperativne konstrukcije. U opisu hrvatskog crkvenoslavenskog jezika nemoguće je izbjeći usporedbe s drugim idiomima. Glavni su izvor usporedbe naravno staroslavenski jezik i starohrvatski jezik, ali se važni uvidi mogu dobiti usporedbom i s drugim slavenskim jezicima. Osim slavenskih idioma za razumijevanje sintakse hrvatskog crkvenoslavenskog neizbježni su latinski i grčki predlošci.

U prvom poglavlju (*Uvod*) autor iznosi glavne teme knjige, opisuje sadržaj te tumači potrebu za ovakvom studijom kroz pregled postojeće literature. Kroz taj se pregled pokazuje da je problematika sintakse imperativnih konstrukcija u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku već bila obrađivana s obzirom na pojedine teme (npr. sintaksa imperativa i sintaksa negacije), ali da nije obrađena sintetski te da neki njezini elementi još nisu dovoljno istraženi.

Glavne su teme knjige sintaksa jednostavnih imperativnih oblika (tzv. pravih imperativa) i sintaksa zamjenskih imperativa odnosno konstrukcija *da* + prezent i *neka* + prezent (peto poglavlje), zatim problematika subjekata pravih imperativa (šesto poglavlje), sintaksa zanijekanih imperativnih konstrukcija tvorenih s pomoću glagola *moći*, *hotjeti* 'htjeti' i *brčići* 'slaviti' (sedmo poglavlje), imperativno–izjavne sastavne i rastavne strukture (osmo poglavlje) te konačno u svojevrsnom dodatku

1 Ovaj je prilog nastao u okviru projekta *Gramatička istraživanja hrvatskoglagoljičnih tekstova: sintaktičke i tvorbene teme – GlagGram*, koji financira Europska unija – NextGenerationEU. Za iznesene stavove i mišljenja odgovorni su samo autori te ti stavovi ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije. Ni Europska unija ni Europska komisija ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

prezent i infinitiv upotrijebljeni na mjestu imperativa, odnosno u direktivnom značenju (deveto poglavlje).

Prije samog istraživanja kroz tri se poglavlja postavljaju temelji za analizu. Općenito se o imperativnim rečenicama govori u drugom poglavlju (*Imperativne rečenice*). U tom se poglavlju iznose glavne činjenice o imperativnim rečenicama te se daje pregled najvažnijih istraživačkih pitanja o imperativnim konstrukcijama, a ta se pitanja onda redom obrađuju i u samom istraživanju u nastavku knjige. U poglavlju se tako ističe da je za identificiranje imperativnog rečeničnog tipa ključna kombinacija funkcionalnog kriterija (direktivno značenje) i formalnog kriterija (postojanje zasebnih imperativnih oblika u jeziku). U poglavlju se posebno raspravlja o pitanju jesu li imperativne konstrukcije nužno usmjerene samo na adresata, odnosno govorimo li o imperativu samo u vezi s 2. licem te se autor odlučuje za širu definiciju prema kojoj se među imperativne konstrukcije uključuju i konstrukcije s obilježjima 1. i 3., a ne samo 2. lica, koje se u literaturi nazivaju (među ostalim terminima) i jusive–hortativnima. Također je za knjigu važno opažanje da se imperativni oblici često ne upotrebljavaju isključivo u direktivnom značenju, odnosno ne nalazimo ih samo u funkciji izražavanja zapovijedi.

Treće poglavlje naslovljeno je *Korpus, ciljevi, metodologija, teorijski okvir*. Na početku se poglavlja predstavlja korpus, odnosno izvori iz kojih su prikupljeni primjeri za analizu. Glavnina primjera dolazi iz kartoteke prikupljene za potrebe izrade *Rječnika crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije*, a oni su nadopunjeni prikupljanjem primjera iz baze *Beram*, kao i prikupljanjem pojedinačnih primjera iz objavljenih i neobjavljenih kodeksa na hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku. Osim svih tih izvora na tom jeziku autor se u analizi poslužio i primjerima prikupljenima iz neliturgijskih glagoljčnih tekstova koji nisu napisani na hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku, već na starohrvatskom jeziku s većim ili manjim crkvenoslavenskim primjesama. Taj je dio glagoljčnog korpusa detaljnije obrađen u autorovoj doktorskoj disertaciji (Galić 2019).

Autor opširno govori o ciljevima i metodologiji. Glavni je cilj opisati sintaksu imperativnih rečenica primjenom postavki minimalističkog i kartografskog istraživačkog programa. Kao što postaje razvidno iz glavnog teksta analize, u podlozi je teorijske analize i vrlo detaljan opis imperativnih rečenica u tradicionalnom smislu, na koji se onda nadograđuje teorijski opis. Uz taj glavni cilj postavljeno je nekoliko sekundarnih ciljeva, a koji proizlaze iz naravi građe koja se opisuje (usp. Mihaljević 2018). Prvo, istraživanje želi pridonijeti razumijevanju podjele hrvatskocrkvenoslavenskih kodeksa na sjevernu (krčko–istarsku) i južnu (zadarsko–krbavsku) skupinu.² Ta je podjela primarno tekstološki utemeljena te se ovim istraživanjem želi provjeriti postoje li gramatičke razlike u pogledu sintakse imperativa. Drugo, autor teži u opisu razumijevati činjenice sintakse hrvatskog crkvenoslavenskog jezika u odnosu prema starohrvatskom (staročakavskom) jeziku. Gramatika hrvatskog cr-

2 U knjizi se pokazuje da razlike između tih dviju skupina tekstova u pogledu sintakse imperativa nisu naročito brojne.

kvenoslavenskog jezika podložna je brojnim starohrvatskim utjecajima pa se kao mjerilo usporedbe u nedostatku gramatike starohrvatskog jezika uzima postojeći opis imperativa (Broz 1885; Zima 1887) te stanje u glagoljčnim tekstovima koji nisu pisani hrvatskim crkvenoslavenskim jezikom. Hrvatski crkvenoslavenski jezik ima svoj poseban gramatički sustav, koji je većinom naslijeđen iz staroslavenske matice, pa se kao treći cilj izdvaja i usporedba njegove sintakse sa sintaksom staroslavenskog jezika. Konačno, kao četvrti se cilj izdvaja i utvrđivanje utjecaja grčkih i latinskih predložaka.

Metodološki gledano, istraživanje hrvatskoglagoljčnih tekstova, uključujući i liturgijske, izrazito je zahtjevno upravo zato što se moraju zadovoljiti svi navedeni sekundarni ciljevi, odnosno potrebno je pri analizi primjera uzimati u obzir više faktora: opća obilježja kodeksa u kojem je pojedini primjer posvjedočen, potencijalni utjecaj starohrvatskog jezika, odnos primjera koji se razmatra prema ekvivalentnom primjeru u staroslavenskim tekstovima (ako je posvjedočen³) kao i odnos primjera prema grčkim odnosno latinskim predlošcima.⁴ Sve to dovodi do vrlo kompleksne mreže informacija koje autor iznosi vrlo spretno, pregledno i informativno.

Na kraju poglavlja predstavlja se i teorijski okvir, koji se sastoji od kombinacije dvaju glavnih pravaca suvremene generativne gramatike – minimalističkog programa i kartografskog pristupa. U načelu riječ je o dvama pristupima s različitim istraživačkim fokusima, ali koji se mogu smatrati komplementarnima unutar istraživačkog programa generativne gramatike. Naime, minimalistički program pristupa opisu rečenice minimalistički tražeći elegantan i ekonomičan opis rečenične strukture temeljen na malom broju univerzalnih principa. Nasuprot tomu, kartografski prikaz pokušava pridonijeti takvu cilju – posebice uspostavi univerzalnih principa – detaljnijom analizom dijelova rečenične strukture, posebice infleksijskog i dopunjačkog područja. U pregledu se navode opća obilježja dvaju pristupa, njihov povijesni razvoj te se ističu oni aspekti obaju pristupa koji će biti relevantni za daljnju analizu.

Glavne morfološke činjenice o imperativu u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku donosi četvrto poglavlje (*Imperativni oblici*). U prikazu se slijedi uvriježena podjela na prave i zamjenske imperativne oblike. Pravi su imperativni oblici specifični za imperativ te razlikujemo dva niza nastavaka: *-i*; *-ivě*, *-ita*; *-im*, *-ite* (tzv. *i*-glagoli) te *-i*; *-ěvě*, *-ěta*; *-ěm*, *-ěte* (tzv. *e*-glagoli). Dvije skupine glagola u jednini imaju isti završetak (*-i*), a u ostalim oblicima *e*-glagole karakterizira tematski samoglasnik *-ě-*, a *i*-glagole tematski samoglasnik *-i-*. Prikaz oblika daje se ispod.⁵

3 Većinom je riječ o tekstovima evanđelja.

4 Većina hrvatskokrkvenoslavenskih tekstova temelji se na latinskom predlošku, a manji dio na grčkom predlošku i tu je većinom riječ o biblijskim tekstovima.

5 U hrvatskokrkvenoslavenskom načelno je potvrđen i imperativni oblik za 1. lice jednine, ali u tek nekoliko primjera.

	Jednina	Dvojina		Množina	
	2. i 3. lice	1. lice	2. i 3. lice	1. lice	2. i 3. lice
moliti (<i>i</i> -glagol)	moli	molivē	molita	molim	molite
dvignuti (<i>e</i> -glagol)	dvigni	dvignēvē	dvignēta	dvignēm	dvignēte

Kod imperativa je podjela na dvije skupine znatno narušena na način da se ponekad jat (ǣ) širi na oblike *i*-glagola (npr. *hvalēte* umj. *hvalite*), ali i obratno, pri čemu tematsko *-i-* nalazimo kod *e*-glagola (npr. *budite* umjesto *budēte*).

U hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku imperativni oblici za 3. lice identični su oblicima za 2. lice za razliku od suvremenog hrvatskog jezika, gdje u 3. licu nalazimo isključivo zamjenski (opisni) oblik *neka* + prezent. Zamjenski oblici javljaju se i u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku uz sljedeće razlike: pomoćni element primarno je čestica *da*, dok se čestica *neka* javlja rjeđe i zapravo je rezultat starohrvatskog utjecaja, a zamjenski oblici nisu ograničeni na 3. lice (iako se ponajprije javljaju u 3. licu), nego nailazimo i na rijetke primjere te konstrukcije i za 2. lice (*da služite* u značenju „(vi) služite!“).

Među prave imperative autor svrstava i primjere zanijekanih imperativnih konstrukcija tvoreni s pomoću zanijekanih oblika glagola *moći*, *hotēti* ‘htjeti’ i *brēči* ‘slaviti’ kojima slijedi infinitiv s obzirom na to da se u njima javljaju zanijekani oblici imperativa tih triju glagola (npr. *ne mozi hvaliti se* ‘nemoj se hvaliti, ne hvali se’). Kao što pokazuje i suvremeni prijevod, sličnu konstrukciju s glagolom *moći* poznamo i iz suvremenog jezika.

Petim poglavljem otvara se glavni dio knjige. To je vrlo opširno poglavlje posvećeno pravim imperativima te zamjenskim imperativima *da* + prezent i *neka* + prezent. U analizi pravih imperativa razmatra se pitanje položaja imperativa u strukturi rečenice promatrano iz generativne perspektive. Poglavlje se oslanja na analizu brojnih konteksta u kojima se imperativ rabi u nedirektivnom značenju, posebice u namjernim i dopunbenim rečenicama. Na temelju te pojave, odnosno opažanja da je direktivno značenje imperativa u hrvatskome crkvenoslavenskom jeziku fakultativno, zaključuje se da imperativi u strukturi rečenice ne mogu biti na položaju Force⁰. Ipak, zaključuje se da se oni sigurno pomiču iz područja VP i to najvjerojatnije na položaj glave Mod⁰. Ta je pretpostavka motivirana činjenicom da je svim uporabama imperativa zajedničko to što označavaju radnje koje u trenutku govorenja nisu ostvarene.

Drugi dio poglavlja posvećen je zamjenskim imperativima, i to ponajprije konstrukciji *da* + prezent, a puno manje konstrukciji *neka* + prezent, koja je tek u manjoj mjeri zastupljena u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku, i to kao vernakularna crta. Sintaktička analiza konstrukcije *da* + prezent u najvećoj mjeri počiva na razumijevanju obilježja riječi *da* te se ona po svojim sintaktičkim obilježjima definira kao modalna čestica. Razmatraju se njezina distribucijska svojstva te se pokazuje da joj je svojstveno ostvarivanje uz glagol, kao i da se javlja iza konstituenta koji

su na lijevi rub rečenice pomaknuti iz diskursno–pragmatičkih razloga. To nam pokazuje da su čestica i glagol vrlo usko povezani te se između njih jedino mogu javljati negacija *ne* i klitičke zamjenice. Isto tako, čestica *da* može biti izostavljena kod drugog pojavljivanja u koordinaciji dvaju zamjenskih imperativa. Konačno, nekompatibilna je s oblicima pravog imperativa. Ta se sva obilježja detaljno oprimjeruju i argumentiraju. Detaljno se razmatraju i brojni protuprimjeri, koji se uspješno pobijaju i nerijetko pokazuju kao pisarske pogreške. Autor kroz analizu položaja čestice *da* u strukturi hrvatskokrkvenoslavenske rečenice pokušava doprinijeti tom i inače otvorenom pitanju u generativnoj gramatici. Nakon detaljnog razmatranja zaključuje da se čestica *da* ostvaruje na položaju glave Mod⁰, ali ostavlja otvorenim pitanjem ostvaruje li se s njome ondje i prezentski oblik ili ona pak ondje stoji samostalno. Nasuprot tome, analiza konstrukcije *neka* + prezent jednostavnija je zbog očite samostalnosti čestice *neka* (između nje i glagola mogu se pojaviti i naglašeni elementi) te se ona u strukturi rečenice smješta na položaj glave Mod⁰, na kojem neupitno stoji samostalno.

U šestom poglavlju (*Subjekti imperativnih rečenica*) razmatra se položaj subjekta imperativnih rečenica. Pokazuje se da vokativne skupine u direktivno usmjerenim imperativima ne mogu biti subjekti, nego su to zamjenice drugog lica. Dio poglavlja posvećen je sintaktički neizrečenim subjektima.

Vrlo je opširno i sedmo poglavlje, posvećeno niječnim imperativnim konstrukcijama. Pokazuje se da su imperativi u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku kompatibilni s negacijom te da negacija *ne* ima status klitike. Detaljno se razmatraju tri opisne konstrukcije za izražavanje niječnog imperativa, koje se sastoje od infinitiva i pomoćnih glagola *moći*, *hotjeti* ili *brěci*, te njihova sintaktička obilježja. Oni su najvjerojatnije sinonimni i svi su služili ponajprije, ali ne i isključivo za uglađenje izražavanje zabrane. Pokazuje se da su konstrukcije s *moći* najčešći tip u liturgijskim tekstovima, a da se u neliturgijskim tekstovima javljaju rijetko (u njima prevladava pomoćni glagol *hotjeti*). Pokazuje se jasna veza tih konstrukcija u liturgijskim zbornicima s latinskim predlošcima u kojima na istom mjestu stoji konstrukcija s *noli/nolite* istog značenja.⁶ Rijetka je u liturgijskim tekstovima konstrukcija s negiranim glagolom *brěci*,⁷ a ponovno se javlja isključivo u vezi s latinskim *noli/nolite*. U neliturgijskim je tekstovima jedva potvrđena. Malobrojnost primjera i tekstualna distribucija te konstrukcije sugerira da je riječ o konstrukciji koja predstavlja hrvatskokrkvenoslavensku inovaciju, ali koja je bila kratkog vijeka i nije nikad zaživjela. Njezina je uporaba vjerojatno vezana za tekstualnu produkciju 13. stoljeća. Konač-

6 Riječ je o negiranim imperativima glagola *volō* 'htjeti'.

7 Izrazito bi bilo zanimljivo pokušati objasniti razvoj negiranog imperativnog (prohibitivnog) značenja kod ovog glagola s obzirom na njegovo izvorno leksičko značenje (hrv. 'održavati, slaviti, svetkovati' prema latinskim glagolima *celebrare*, *colere*, *recolere*). Pritom se može uočiti da isti glagol s negacijom nosi posebno značenje već u kanonskim i redakcijskim crkvenoslavenskim tekstovima ('ne obazirati se, ignorirati, zanemarivati') te se navodi kao zasebna lema *nebrěšti* u praškom staroslavenskom rječniku (*Elektronický slovník jazyk staroslověnského*). Stoga je najvjerojatnije da je prohibitivna uporaba izvedena iz već specijaliziranog značenja negiranog glagola.

no, konstrukcija s glagolom *hotěti* javlja se rjeđe od konstrukcije s *moći*, i to ponajprije u kodeksima kasnijeg postanka ili kodeksima koji potječu sa zadarsko–krbavskog područja. I ovdje u načelu konstrukcija stoji na mjestu latinskog *noli/nolite*. Na temelju tih podataka autor zaključuje da do širenja te konstrukcije dolazi prilikom revizije hrvatskokrkvenoslavenskih tekstova u 14. stoljeću. Ona se proširila pod utjecajem neliturgijskih tekstova, gdje je ta konstrukcija vrlo raširena i neovisno o latinskom predlošku. Konstrukcija s glagolom *hotěti* u hrvatskokrkvenoslavenskim tekstovima ima organsku podlogu, odnosno nije riječ o kalku s latinskog (kako je već utvrdio Vela (2018)), a njezinu je širenju sigurno pogodovala srodna latinska konstrukcija s *noli/nolite*. Vrlo se kratko razmatra i konstrukcija infinitiva s negiranim glagolom *směti* ‘usudivati se’, za koju se pokazuje da ne predstavlja negirani imperativ, već da u toj konstrukciji glagol *směti* i dalje očituje svoje leksičko značenje.

Drugi dio poglavlja posvećen je odnosu zanijekanih imperativa i glagolskog vida. Istraživanje polazi od tendencije uočene u većini slavenskih jezika da se u zanijekanim imperativima javljaju pretežito ili isključivo glagoli nesvršenog vida. Detaljnom raščlambom značenja negiranih imperativa nadopunjuju se postojeće analize koje su utvrdile da se u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku imperativi mogu javiti u oba vida (Šimić i Vela 2018). Naime, autor pokazuje da se imperativi od glagola svršenog vida mogu javiti u ograničenim kontekstima uporabe, a da i u tim kontekstima može doći i nesvršeni vid, što upućuje na zaključak da i u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku možemo utvrditi tendenciju prema uporabi nesvršenog vida u zanijekanim imperativima.

Analizu zaokružuju dva kraća poglavlja. Osmo poglavlje posvećeno je imperativno–izjavnim sastavnim i rastavnim strukturama, odnosno konstrukcijama s infinitivom i prezentom s futurskim značenjem koje obično imaju uvjetnu (pogodbenu) interpretaciju, usp. suvremeni primjer *Približi mi se imalo i pucat ću*. Deveto poglavlje razmatra prezent i infinitiv u imperativnoj funkciji. Imperativna uporaba (većinom svršenog) prezenta dovodi se u vezu s imperativnom uporabom indikativa futura u latinskim i grčkim predlošcima jer se svršeni prezent u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku često rabi i u futurskoj funkciji. Infinitivi kao imperativi zabilježeni su marginalno u hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku, što je posljedica rijetkosti takvih konstrukcija u predlošcima. Knjiga završava zaključkom u kojem se sažimaju glavni rezultati istraživanja predstavljenog u knjizi.

Zaključno možemo reći da je ovom knjigom područje paleoslavistike i paleokroatistike dobilo zaokružen i sveobuhvatan opis jednog važnog dijela sintakse glagola u najranijem razdoblju hrvatskog jezika. Ovo je drugi takav autorov doprinos s obzirom na to da je u doktorskoj disertaciji (Galić 2019) detaljno opisao sintaksu imperativnih rečenica u drugom dijelu hrvatskoglagoljičnog korpusa, neliturgijskim zbornicima, a on pokazuje brojne osobitosti prema liturgijskim tekstovima na kojima je naglasak u ovoj knjizi. U ovoj knjizi tek su neke od tih osobitosti došle

do izražaja, stoga njegovu disertaciju možemo smatrati posve odvojenim djelom koje zasebno pridonosi proučavanju povijesne sintakse hrvatskog jezika.

Jezik knjige jasan je i čitak, a sažeci glavnih uvida na kraju svakog poglavlja olakšavaju čitatelju praćenje argumentacije i zadržavaju fokus čitatelja na ključnim uvidima. Tradicionalni aspekti analize izvedeni su uzorno – uzimaju se u obzir važni parametri u analizi, a izlaganje problematike pregledno je i sustavno.

Potencijalnog čitatelja ne treba brinuti uporaba generativnog formalnog aparata u knjizi zato što se deskriptivni i teorijski dijelovi analize jasno odjeljuju u knjizi te se knjiga može čitati i neovisno o teorijskoj analizi. Međutim, zasigurno je uporaba teorijskog pristupa na više mjesta u knjizi doprinijela tomu da se određene pojave bolje razjasne te se u tome jasno ogleda korisnost uporabe specifičnog teorijskog okvira kakav je generativna gramatika, posebice s obzirom na brojnu literaturu koja je dostupna o svim aspektima imperativnih rečenica. Knjiga također daje vrlo koristan pregled problematike generativnog opisa imperativa, negacije i drugih fenomena, kao i vrlo sažet uvod u suvremene generativne pristupe, minimalizam i kartografiju.

Nakon svega rečenog još jednom čestitamo autoru na iznimnom znanstvenom djelu i želimo mu puno uspjeha u daljnjem istraživanju sintakse hrvatskoglagoljskih tekstova!

Literatura

- Broz, I. (1885). *Prilozi za sintaksu jezika hrvatskoga: I. Imperativ*. Rad JAZU, 11.
<https://dizbi.hazu.hr/?pr=i&id=169422>
- Galić, J. (2019). *Sintaksa imperativnih rečenica u hrvatskoglagoljskim neliturgijskim zbornicima* (Doktorska disertacija). Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:234123>
- Mihaljević, M. (2018). Sintaktička istraživanja hrvatskoglagoljskih tekstova: Stanje i perspektive. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, 69.
<https://doi.org/10.30970/vpl.2018.69.9297>
- Šimić, A. i Vela, J. (2018). Dijakronijska analiza odnosa vida i pravoga jednostavnoga niječnog imperativa u hrvatskom jeziku. *Fluminensia*, 30(2), 171–188.
<https://doi.org/10.31820/f.30.2.10>
- Vela, J. (2018). *Sintaksa infinitiva i supina u hrvatskome crkvenoslavenskome jeziku* (Doktorska disertacija). Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet.
<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:548386>
- Zima, L. (1887). *Ėnekoje, većinom sintaktične razlike između čakavštine, kajkavštine i štokavštine*. U knjižarnici Jugoslavenske akademije L. Hartmana.
<https://archive.org/details/ekojeveinomsinta00zima>

Jurica Polančec

